

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 15. kokous

Ajankohta: ti 20.12.2022 klo 13.00-16.00

Paikka: Teams

Osallistujat: Juho Martikainen, Mia Tolvi, Jarkko Nieminen, Riitta Kari, Heli Tamminen, Annika Finnberg, Johanna Hietapakka, Jussi Korkeamäki, Marko Aittomäki, Minna Saukko, Marjatta Kaurala, Paulina Tallroth, Laura Sairanen, Anne Kohvakka

Terveystarkastus tulotarkastuksen yhteydessä (24 h terveystarkastus)

Työryhmä on aiemmin kannattanut sitä, että vankilaan saapuvan vangin terveystarkastuksesta terveydenhuollon tarpeen arvioimiseksi tulisi säätää laissa. Keskusteltiin pykäläluonnoksesta, jonka mukaan terveystarkastus säädettäisiin tehtäväksi viivytyksettä tulotarkastuksen yhteydessä. Tarkkaa aikarajaa minkä kuluessa terveystarkastus tulisi tehdä ei säädettäisi, koska tällainen ehdoton aikaraja ei ole käytännön toiminnan kannalta perusteltu eikä velvoitetta sellaisen säätämiseksi ole. Tuotiin myös esille, että joissain tapauksissa vanki siirtyy toisalle hyvinkin nopeasti ja käytännössä tulisi miettiä näitä tilanteita varten se missä vaiheessa terveystarkastus tulee tehdä.

Rahoitus vankien viivytyksettömiin terveystarkastuksiin toteutunee yleisen hoitotakuuhankkeen puitteissa. Asia on kuitenkin varmistettava vielä STM:stä.

Lisäksi on varmistettava se, pystytäänkö viikonlopun aikana tulevan vangin terveystarkastus tekemään viivytyksettä. Terveystarkastus voidaan sinänsä tarvittaessa tehdä etänä niin viikonloppuna kuin muulloinkin.

Pykälämuotoilun osalta keskusteltiin siitä, onko maininta lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö perusteltu vai riittäisikö ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilö. Valmisteltu muotoilu, missä lääkäri mainitaan erityisesti, on kuitenkin yhtenevä kansainvälisten vankeinhoitosääntöjen kanssa.

Esitetty pykälämuotoilu hyväksyttiin työryhmässä. Keskustelussa todettiin, että perusteluissa tulee mainita, että VTH vastaa terveystarkastusten tekemisestä, terveystarkastukset tehdään pääsääntöisesti 24 tunnin kuluessa ja että tarkastus voidaan tehdä myös etäyhteydellä esimerkiksi poikkeuksellisesti viikonloppuna vankilaan tuleville. Esityksen vaikutuksia varten selvitetään tarkastusten määrät erityisesti viikonloppuisin.

Maksuttomat puhelut

Työryhmä on aiemmin katsonut, että maksuttomia puheluita koskevaa pykälää tulee täsmentää. Työryhmä on pitänyt kaikkien asiamiespuheluiden ja tulosoittojen maksuttomuutta selvänä ja perusteltuna. Sallitun viranomaisasioinnin rajanveto on sen sijaan arvioitu vaikeaksi; Mitä ovat välttämättömät viranomais- ja muut asiat joita vangin tulisi voida soittaa vankilan lukuun? Työryhmässä on aiemmin sovittu, että tätä selvitetään lähemmin.

Vapautuneita vankeja ja vankeja on kuultu osana vankeuslain uudistamisen valmistelua. Heidän kanssaan on keskusteltu muun muassa maksuttomista puheluiden. Kuulemisen perusteella välttämättömien asioiden tai muiden erityisten syiden osalta käytännössä kyse on vapauden

menetykseen ja toisaalta vapauttamiseen liittyvistä asioista, esim. lapsiin tai vapauttamisen valmisteluun liittyvistä asioista. Kuulemisissa tuli esille myös se, että vangit soittavat paljon puheluita sosiaalityöntekijän vastaanotolla ainoastaan siitä syystä, että puhelut ovat tällöin vangille maksuttomia. Vanki voisi soittaa puhelun vankilan lukuun ilman että tähän sidotaan sosiaalityöntekijän työaikaa. Viranomaisasioita jää myös hoitamatta, mikäli jonotusaika sosiaalityöntekijän vastaanotolle on pitkä. Tämä ei luonnollisestikaan tue vapautumista.

Työryhmässä käytiin keskustelua aiemman työryhmäkeskustelun sekä kuulemisen perusteella valmistellusta pykäläluonnoksesta.

Puheenjohtaja totesi, että aiemmin on jo päätetty, että jos puhelu säädetään maksuttomaksi niin tällöin kaikki vangit niin suljetussa vankilassa kuin avolaitoksessa saavat soittaa maksutta ilman varallisuusselvitystä. Vankien taloudellinen tilanne ei myöskään juurikaan eroa puheluiden maksullisuuden osalta suljetuissa vankiloissa ja avovankiloissa. Puheluiden kesto ei myöskään liity maksuttomuutta koskevaan sääntelyyn. Maksuttomia puheluita koskevaa pykälää on tarkoitus täsmentää ja yhdenmukaistaa näin vankiloiden käytäntöjä. Arvion mukaan maksuttomat puhelut ja niistä johtuvat kustannukset eivät lisääntyisi merkittävästi.

Keskustelussa kannatettiin kaikkien viranomaispuheluiden maksuttomuutta.

Tulosoiton ja siirrosta ilmoittamista koskevan soiton osalta asiasta säädettäisiin vankilaan saapumista ja siirtoa koskevien pykälien yhteydessä, joiden mukaan vangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vankilaan ottamisesta tai siirrosta. Myös kansainväliset säännökset edellyttävät, että vanki voi ilmoittaa maksutta vankilaan saapumisesta ja siirrosta.

Voimassa olevassa maksuttomia puheluita koskevassa pykälässä säädetään, että maksuton puhelu voidaan sallia myös muusta erityisestä syystä. Vastaavaa erityiseen syyhyn perustuvaa oikeutta maksuttomaan puheluun pidettiin edelleen perusteltuna, koska tyhjentävää säännöstä ei ole mahdollista laatia. Kaikki välttämättömät asiat eivät myöskään ole viranomaisasioita (esim. pankkiasiat). Tällainen harkintavaltaa sisältävä säännös edellyttää kuitenkin päätösvallasta säätämistä ja asian muutoksenhakukelpoisuuden arviointia. Päätösvalta olisi mahdollisesti perusteltua säätää omaisuuden hallussapitoa vastaavasti. Päätös tehtäisiin ainoastaan silloin, mikäli vangin ei sallita soittaa maksutta ja päätösvoimavalta olisi omaisuuden hallussapidon epäämispäätöstä vastaavasti rikosseuraamusosastolla. Muutoksenhakukelpoisuuden osalta asiaa ei pidetty ongelmallisena. On huomioitava myös, että puhelun epäminen voi liittyä soittoaikaan eikä itse puheluun liittyvään syyhyn. Se, mistä asioista erityisessä syyssä voi olla kyse tulee tuoda perusteluissa selkeästi esille. Lähtökohtana on kuitenkin se, että vanki maksaa muut kuin laissa säädetyt ja välttämättömiksi arvioidut puhelunsa itse.

Todettiin, että avovankiloihin tulisi hankkia puhelimia maksuttomia puheluita varten. Suljetussa vankilassa maksuttomat puhelut soitettaisiin osaston puhelimella.

Keskustelussa kannatettiin epätarkan ja tulkinnanvaraisen pykälän täsmentämistä. Tämän arvioitiin kuitenkin lisäävän tosiasiallisesti maksuttomien puheluiden määrää ja vartioiden työmäärää.

Sovittiin että täsmennetään muuhun erityiseen syyhyn liittyviä perusteluja ja tarvittaessa säännöksen muotoilua sekä valmistellaan puhelun epäamista koskeva päätösvoimivasäätös ja muutoksenhakua koskeva säännös.

Järjestyssääntö

- Jatkettiin aiemman työryhmäkeskustelun perusteella keskustelua järjestyssäännön asiaryhmien kattavuudesta sekä kurinpitouhan perusteltavuudesta järjestyssäännössä. Lähemmin keskusteltiin seuraavista asiakokonaisuuksista:

Vaatteiden huolto sekä sellin ja osaston tilojen järjestys ja puhtaanapito → Todettiin, että nämä vankiloita yhtäläisesti koskevat asiakokonaisuudet sopivat paremmin määräyksinä annettaviksi. Järjestyssäännön tarkoituksena on antaa säännöksiä tiettyyn vankilaan.

Tapaamisten ja videotapaamisten, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestäminen → Järjestyssääntö antaa määräyksen sijaan vankilakohtaista liikkumavaraa.

Vangin omaisuuden säilyttäminen sellissä ja vankilan säilytystiloissa → Keskusteltiin siitä, onko säännös tarpeen, koska mikäli omaisuutta ei anneta haltuun on asiasta kuitenkin tehtävä päätös. Haltuun annettavan omaisuuden ja toisaalta selliin saatavan määrän suhteen kyse on kuitenkin siinä määrin eri asioista, että järjestyssäännössä katsottiin kuitenkin perustelluksi määrittellä se, paljonko tavaraa/määrät (vaatteet ja muu omaisuus) vangilla on mahdollisuus saada selliin ja vankilan säilytystiloihin vankilan olosuhteet huomioiden.

Keskusteltiin asianmukaista pukeutumista koskevan järjestyssäännön määräyksen tarpeellisuudesta. → Määräystä järjestyssäännössä pidettiin tarpeellisena. Sovittiin, että arvioidaan vielä ovatko asiaa koskevat pykälät riittävät/tarvitseeko lainsäädäntöä täsmentää, vai tuleeko asia sisällyttää edelleen järjestyssääntöön. Työturvallisuudesta seuraava velvollisuus käyttää suojavaatetusta tulee myös huomioida tässä yhteydessä, ellei työturvallisuuslainsäädäntöä voida soveltaa suoraan.

- Keskusteltiin lähemmin seuraavista mallijärjestyssäännön kurinpitouhkaisista asiakokonaisuuksista:
 - Liikkuminen kielletyissä paikoissa vankilan alueella ja poissaolo sellistä vahvuustarkastuksen aikana

→ Todettiin, että käytännössä kurinpitouhkaistusta ei anneta suoraan järjestyssäännön nojalla vaan aina ensin kehoitetaan tai käskytetään. Kurinpitouhkaistukseen vaikuttaa myös rikkomuksen toistuvuus.

→ Mikäli välitön kurinpitouhka edellä mainittujen asiakokonaisuuksien osalta säilytetään, edellyttää tämä perusteluja sen osalta miksi kurinpitouhkaistus ei voi perustua yksinomaan kehotuksen/käskyn noudattamatta jättämiseen.

- Tapaamisissa muistiinpanovälineet ja koskettaminen → Todettiin, että muistiinpanovälineiden kieltämiselle tapaamisissa ei ole perusteita ja niiden antamiseen liittyvät turvallisuusjärjestelyt voidaan käytännössä toteuttaa. Koskettamiskiellon osalta asiaan palataan myöhemmässä vaiheessa tapaamistilojen rakenteita käsiteltäessä.
- Valehtelu puhelutiedoista → Laissa on asetettu velvollisuus ilmoittaa kenelle vanki soittaa. Näin ollen kurinpito perustuu suoraan lain rikkomiseen.

- Kirjeen lähettäminen toisen välityksellä → Laissa on säädetty, että kirjeenvaihto tapahtuu postin välityksellä. Arvioitava riittääkö lain sääntely, jollei niin lakia tulee täsmentää.
- Julisteiden kiinnittäminen muualle kuin ilmoitustaululle → Keskustelussa päädyttiin siihen, että mikäli asia halutaan säilyttää kurinpitouhan alla, niin asia tulisi säännellä määräyksenä ei järjestyssäännössä.
- Päihdetestin manipulointi → Todettiin ettei kurinpitorangeistus voi perustua järjestyssääntöön. Selvitettävä voidaanko asiasta antaa myöskään lakitasolla säännöstä itsekriminointisuojaan vuoksi.
- Väärät lääkkeet → Kyse on luvattoman omaisuuden hallussapidosta, josta on säännökset laissa. Näin ollen järjestyssääntömääräykset vaikuttavat tarpeettomilta. Osa työryhmäläisistä piti kuitenkin asiasta määräämistä järjestyssäännössä selventävänä.
- Tupakointiin liittyen järjestyssäännössä voi olla esim. tupakointialueista ulkotiloissa jne. → Todettiin, että tältä osin kurinpitouhan tarve vastaa vankilan alueella liikkumista koskevaa sääntelyä.

Puheenjohtaja totesi, että osa järjestyssäännöissä mainituista kurinpitouhista on siirrettävä lain tasolle mm. yksityiselämän suojan asettamista perustuslaillisista vaatimuksista johtuen.

Hankkeen aikataulu

Puheenjohtaja totesi, että hankkeen alustavan aikataulun mukaan ensimmäinen osio oli tarkoitus saattaa lausuntokierrokselle kesäksi 2023. Asioiden moninaisuuden vuoksi aikataulua on tarkasteltu uudelleen siten, että ensimmäinen osio lähtisi lausuntokierrokselle vuodenvaihteessa 2023/2024 ja esitys eduskuntaan annettaisiin keväällä 2024.

Seuraava kokous

Tiistaina 23.1.2023 klo 13-16 teamsissa.

- Päiväjärjestys
- Varmuusosastosijoittelu